

Posudok diplomovej práce

Eugen Ionescu / Eugène Ionesco – život a dílo

diplomová práce

Bc. Klára Našincová

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra jihoslovanských a balkanistických studií
2019

Práce Kláry Našincovej sa venuje téme, ktorá je aj dnes veľmi aktuálna. Tak ako Ionescova absurdná dráma pôsobila v minulosti, pôsobí aj dnes, a divák si v nej dokáže i dnes nájsť javy, ktoré dramatik napadá výsmechom a paroduje ich. Je preto stále aktuálna a nevedno, ako sa v práci krátko naznačí, či vôbec niekedy prestane aktuálnou byť. Ako vieme, bola aktuálnou aj v období normalizácie, čiže v 70. a 80. rokoch 20. storočia, kedy aj u nás, u rozhládenejších komunistických literárnych vedcov, sa z času na čas objavila myšlienka, že by Ionescovo dielo bolo treba predsa len spracovať a predstaviť ho slovenskému (a asi aj českému) čitateľovi. Aj na pôde Literárnovedného ústavu v Bratislave sa tento podnet sformuloval, nebol však nikdy realizovaný, pretože mladá generácia, a spomedzi nej znalci francúzskej a rumunskej literatúry nedosahovali dostatočnú výšku straníckeho školenia, čiže ideologickej spoľahlivosti. Literárni vedci, ktorí ju dosahovali, zase nemali potrebné znalosti problematiky. Nakoniec sa však Ionescovo dielo dostalo i na scény a vznikli i práce, pojednávajúce o jeho tvorbe.

Medzi tieto práce patrí aj diplomová práca Kláry Našincovej, predložená na posúdenie. Jej celok je logicky rozčlenený na časti, venované životu a tvorbe dramatika, na časti, venované recepcii jeho tvorby vo francúzskom a medzinárodnom prostredí, a nakoniec v českom a rumunskom. Každá z týchto častí má svoj odlišný charakter, preto by som ich pokúsila charakterizovať.

V prvom rade je veľmi užitočné, že výklad začína všeobecným pohľadom na situáciu v rumunskej kultúre v prvej polovici 20. storočia. Tento prehľad prináša veľmi dobre informovaný popis činnosti skupiny mladých vzdelancov, do ktorej patril aj Eugen Ionescu spolu so známymi osobnosťami a neskôr aj emigrantmi Mirceom Eliadem a Emilom Cioranom. Celkovo tu nájdeme podrobný popis ich činnosti v spolku Kriterion, diskusie, ktoré vyvolávali, časový horizont, v ktorom prebiehali, a príčiny ich ukončenia. Činnosť spolku Kriterion je však zasadená do kontextu ďalších hnutí ako hnutie krúžku okolo časopisu Gândirea a manifestu Crinul alb, a ďalej doplnená výkladom prednášok a hlavných ideí duchovného vodcu tejto skupiny, profesora filozofie Nae Ionesca. Ba čo viac, výklad podnetne rozširuje aj interpretáciu autentizmu a jeho literárneho vyjadrenia v dielach súvekých rumunských spisovateľov. Myslím, že v českom, ale aj v slovenskom prostredí je táto drobná kapitola cenným prínosom k poznaniu významnej kapitoly dejín rumunskej

literatúry, pretože sa vyhýba floskulám a opakovaným formuláciám, ktoré sa vyskytujú dokonca aj v prácach rumunských autorov.

Ďalšia kapitola je síce príspevkom do poznania osudov Eugena Ionesca, ale pôsobí, akoby bola silne citovo zaangažovaná a tým aj posunutá. Môže byť síce úplne pravdivá, ale spracovaná je spôsobom, ktorý vytvára dvojpólovosť videnia – na jednej strane tí zlí a na druhej tí dobrí. Iste uvedené tvrdenia neskresľujú skutočnosť a často v nich môže byť veľký kus pravdy, celkový dojem je však dvojpólové videnie sveta, čomu napomáhajú emotívne ladené epitetá.

Ionescove literárne pôsobenie v Rumunsku pred odchodom do emigrácie predstavuje veľmi zaujímavú časť jeho tvorby i formovania. Je zaujímavé nielen preto, čo sa Ionescu usiloval podchytiť a vysloviť, pretože to z dnešného hľadiska možno považovať za pravdivé, ale najmä tým, akú reakciu to vyvolávalo v prostredí rumunských literátov tých čias, či už sa ich Ionescova kritika dotýkala alebo nie. Nakoniec skutočnosť, že jeho krátka knižka „Nu!“, obsahujúca niekoľko britkých a zaujímavých kritik, dostala cenu za debut, dokazuje, že Ionescove tvrdenia sa zakladali na skvelom videní reality.

Najobsiahlejšia časť práce sa venuje Ionescovej divadelnej tvorbe vo Francúzsku. Je to veľmi zaujímavá časť a takto zjednotená do celku pôsobí veľmi podnetne a informačne široko. Je podnetná aj preto, lebo nenecháva Ionescovu tvorbu osamotenú, ale vkladá ju do súvislostí s tvorbou iných dramatikov, či už Francúzov alebo Angličanov a pod. Problémom tejto časti práce je však to, že akoby prekrýva celkový dojem z recepcie Ionescových hier v Rumunsku a v bývalom Československu. Každá divadelná hra je starostlivo popísaná, vrátane podrobného obsahu, inscenácie, v niektorých prípadoch aj scénických techník a rôznych okolností divadelného života alebo súvislostí z teóriou absurdnej drámy. Tým však celkovo vzniká dojem opakovania, preťaženia, až presahu materiálu nad čitateľom.

Preto čitateľ privíta ďalšiu časť, ktorou je recepcia Ionescovho diela v Rumunsku. I tu je uvedených mnoho menej známych a zaujímavých skutočností, ale viaceré z nich už zazneli v predchádzajúcich častiach, takže tu sa buď opakujú, alebo strácajú na intenzite. Keďže išlo o spor ideológie komunistického režimu a divadelných hier, ktoré ukazovali jeho absurditu, spor mohol byť jedine politický. Preto sa v skutočnosti mnoho Ionescových hier nedostalo ani do Rumunska, alebo až neskôr, ale ani do našich krajov, stredoeurópskych, ak sa máme odlíšiť od viackrát spomenutého balkánskeho charakteru Rumunska. Treba si uvedomiť, že vidieť inscenáciu Ionescovej hry v druhej polovici 20. storočia v Čechách a na Slovensku, ale nakoniec aj v Rumunsku, bolo veľkým sviatkom. To napovedá, že sa tak často nehrávali, čiže štúdium recepcie sa nemá o čo oprieť z hľadiska počtu predstavení. Iná vec by bola, keby sa recepcia Ionescovej absurdnej drámy študovala buď v tvorbe autorov z prijímajúcich kontextov, v kritike, v produkcii okrajových divadiel alebo z narážok v existujúcich predstaveniach, čiže v prvkoch, ktoré prenikali z absurdnej drámy do iných predstavení, napríklad narážky na ponosorožčenie.

To sú však všetko predstavy, ktoré buď splnia alebo nesplnia nasledujúce práce. Každopádne treba povedať, že práca ja napísaná kultivovaným jazykom a vcelku bez veľkého množstva preklepov. Iba začiatkové stránky práce obsahujú sem tam vyjadrenia, ktoré vznikli pravdepodobne prehadzovaním viet, skracovaním textu a pod., pretože sem tam tvrdenia nenaväzujú na seba alebo sa opakujú zámená.

Inak je práca vydareným pokusom pokryť mimoriadne originálnu kapitolu rumunskej literatúry, ktorou zasiahla priamo do diania vo francúzskej a potom aj svetovej literatúre, a určila jej ďalšie smerovanie v medzinárodnom meradle, a súčasne pokusom vyplniť naše lakúny v jej poznaní. Preto odporúčam prácu prijať a postúpiť ju na obhajobu.

PhDr. Libuša Vajdová, CSc.,
Ústav svetovej literatúry SAV
Bratislava